

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı

**BULGARİSTAN HALK CUMHURİYETİ'NDE
SİYASİ OTORİTE ile ULUSAL TÜRK AZINLIĞI ARASINDAKİ
GÜÇ İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA
BELENE TOPLAMA KAMPI (1985-86)**

Vildane Özkan

Doktora Tezi

Ankara, 2010

İÇİNDEKİLER

KABUL ONAY	i
BİLDİRİM	ii
ADAMA	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	x
HARİTALAR LİSTESİ	xvi
TABLolar LİSTESİ	xvi
ÇİZİMLER LİSTESİ	xvi
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN KAPSAMI ve YÖNTEMİ	4
1.1. Araştırmanın Konusu ve Temel Sorunu.....	4
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	7
1.3. Araştırmanın Yöntemi.....	10
1.3.1. Sözlü Tarih Yöntemi.....	10
1.3.2. Verilerin Toplanması.....	11
1.3.3. Verilerin İncelenmesi.....	12
1.3.4. Tanık-Katılımcılar.....	13
1.4. Araştırma Sırasında Karşılaşılan Güçlükler.....	15
2. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	16
2.1. Siyasi Otorite ile Azınlık Arasındaki İlişkilere İlişkin Kavramlar.....	16
2.1.1. Kültürel Farklılığın Sorunsallaştırılması.....	16
2.1.2. Kültürel Farklılıklar Arasında Güç İlişkileri.....	17
2.1.3. Kültürel Farklılığın Yönetimi.....	19
2.2. Siyasi Otoritenin Uygulamalarına İlişkin Kavramlar.....	21
2.2.1. Asimilasyon.....	21
2.2.2. Kültür-Kırımı.....	27
2.2.2.1. Ad-Kırımı.....	28

2.2.3. Dışlama.....	29
2.2.3.1. Ayrımcılık.....	30
2.2.3.2. Sınır-Dışına Sürme.....	31
2.3. Azınlığın Tepkilerine İlişkin Kavramlar.....	32
2.3.1. Türkiyecilik.....	37
2.3.2. Direnç.....	38
2.3.2.1. Pasif/Gizli Direnç.....	38
2.3.2.2. Etkin Direnç.....	38
2.3.2.3. Potansiyel Direnç Etiketlemesi.....	38
2.3.3. Uyum.....	38
2.4. Toplama Kampı Tanımları ve Örnekleri.....	39
2.4.1. Nazi Almanyası'nda Toplama Kampları.....	40
2.4.2. Sovyet Rusyası'nda Toplama Kampları.....	41
2.4.3. Sosyalist Bulgaristan'da Toplama Kampları.....	43
2.4.3.1. Belene Toplama Kampı.....	46
3. BÖLÜM: BULGARİSTAN HALK CUMHURİYETİ'NDE SİYASİ OTORİTE ile	
ULUSAL TÜRK AZINLIĞI ARASINDA GÜÇ İLİŞKİLERİ.....	48
3.1. Bulgaristan Halk Cumhuriyeti ve Ulusal Türk Azınlığın Tarihsel Geçmişi, Nüfus Yapısı ve Coğrafi Konumu.....	48
3.2. Komünistleştirmekten Bulgarlaştırmaya.....	56
3.3. Asimilasyon Süreci (1944-84).....	59
3.3.1. Ailede Asimilasyon.....	59
3.3.2. Eğitimde Asimilasyon.....	60
3.3.3. Askerde Asimilasyon.....	62
3.3.4. Meslekte Asimilasyon.....	62
3.3.5. Dilde Asimilasyon.....	63
3.3.6. Dinde Asimilasyon.....	63
3.3.7. Adların Asimilasyonu.....	64
3.4. Kültür-Kırımı Süreci (1984-89).....	64
3.4.1. Ailede Kültür-Kırımı.....	66
3.4.2. Eğitimde Kültür-Kırımı.....	67
3.4.3. Askerlikte Kültür-Kırımı.....	68
3.4.4. Meslekte Kültür-Kırımı.....	69

3.4.5. Dil-Kırımı.....	70
3.4.6. Din-Kırımı.....	71
3.4.7. Ad-Kırımı.....	71
3.5. Dışlama Süreci (1944-89).....	74
3.5.1. Ayrımcılık.....	74
3.5.1.1. Ailede Ayrımcılık.....	74
3.5.1.2. Eğitimde Ayrımcılık.....	74
3.5.1.3. Askerlikte Ayrımcılık.....	75
3.5.1.4. Meslekte Ayrımcılık.....	76
3.5.1.5. Dilde Ayrımcılık.....	76
3.5.1.6. Dinde Ayrımcılık.....	77
3.5.1.7. Adlarda Ayrımcılık.....	77
3.5.1.8. Dolaşım ve İletişimde Ayrımcılık.....	77
3.5.2. Sınır-Dışına Sürme.....	78
3.6. Ulusal Türk Azınlığın Tepkileri.....	80
3.6.1. Asimilasyona Tepkiler.....	81
3.6.2. Kültür-Kırımına Tepkiler.....	83
3.6.3. Dışlanmaya Tepkiler.....	91
3.6.3.1. Ayrımcılığa Maruz Kalmaya Tepkiler.....	91
3.6.3.2. Sınır-Dışına Sürülmeye Tepkiler.....	92
4. BÖLÜM: BELENE TOPLAMA KAMPİ (1985-86).....	94
4.1. Belene Toplama Kampı Mağdurlarının Tutuklanma Süreci.....	95
4.2. Belene Adası.....	100
4.2.1. Belene Cezaevi.....	101
4.2.2. Belene Toplama Kampı.....	103
4.2.2.1. Belene Toplama Kampı'nın Yeniden Açılma Nedeni.....	106
4.2.2.2. Belene Toplama Kampı'nın Fiziksel Özellikleri.....	107
4.2.2.2.1. Yiyecek-İçecek.....	108
4.2.2.2.2. Isınma.....	109
4.2.2.2.3. Tuvalet.....	109
4.2.2.2.4. Temizlik.....	110
4.2.2.2.5. Giyim.....	110
4.2.2.2.6. Uyuma.....	111

4.2.2.2.7. Koğuştaki Kişi Sayısı.....	111
4.2.2.2.8. Kütüphane.....	111
4.2.2.2.9. Televizyon.....	111
4.2.2.2.10. Büfe.....	112
4.2.2.3. Belene Toplama Kampı'nın Toplumsal Özellikleri.....	112
4.2.2.3.1. Tutukluların Sayısı ve Etnik Dağılımı.....	112
4.2.2.3.2. Tutukluların Kampa Getirilme Nedenleri ve Tutulma Süreleri.....	114
4.2.2.3.3. Yönetim.....	114
4.2.2.3.4. Uygulanan Kurallar ve Cezalar.....	116
4.2.2.3.5. İlişki ve Etkileşimler.....	119
4.2.2.3.5.1. Tutuklular Arasında.....	119
4.2.2.3.5.2. Tutuklular ile Gardiyanlar Arasında.....	121
4.2.2.3.5.3. Tutuklular ile Kamp Yönetimi Arasında.....	123
4.2.2.3.6. Çalışma.....	124
4.2.2.3.7. Görüşme ve Ziyaret İzni.....	126
4.2.2.3.8. Kültür-Kırımı Sürecinin Görünümleri.....	127
4.2.2.3.9. Tutukluların Tepkileri.....	131
4.2.2.3.10. 24 Saat.....	136
4.2.3. Belene Tecrit Kampı.....	141
4.2.4. Tutukluluğun Tutuklu Aileleri Üzerindeki Etkisi.....	144
4.2.5. Belene Toplama Kampı'nın Kapatılması ve Tutukluların Çıkarılma Süreci.....	145
4.2.5.1. Belene Toplama Kampı'ndan Sağ Çıkma.....	147
4.3. Belene Adası'ndan Çıkarıldıktan Sonra Tutukluların Gönderildiği Yerler.....	149
4.3.1. Bobov Dol Toplama Kampı.....	149
4.3.2. Sürgün.....	150
4.3.3. Ev-Hapsi.....	152
4.4. Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nde Belene Toplama Kampı'ndan Sonraki Toplumsal İlişkilerinde Tutukluluğun Etkisi.....	153

5. BÖLÜM: BELENE TOPLAMA KAMPI ve TANIKLIĞININ (1985-86) GÜNÜMÜZDE NESNELEŞTİRİLME DURUMU.....155

5.1. Kamp Mağdurlarının Bulgaristan'dan Sınır-Dışına Sürülme Süreci..	155
5.1.1. Kamp Mağdurlarının Sınır-Dışına Sürülmeye Karşı Tutumları.....	158
5.1.2. Kamp Mağdurlarının Yerleştiği Ülkeler.....	158
5.1.3. Kamp Mağdurlarında “Türkiyecilik”.....	159
5.1.3.1. Kamp Mağdurlarının Bulgaristan ve Türkiye Algıları.....	162
5.1.3.2. Kamp Mağdurlarının Türkiye'deki Yeni Soyadlarının Bulgaristan'daki Yaşantılarıyla İlişkisi.....	163
5.2. Belene Toplama Kampı ve Tanıklığının Nesneleştirilme Durumu.....	165
5.2.1. Kamp Mağdurlarının Nesneleştirilmesi.....	165
5.2.2. Toplumsal Çevrenin Nesneleştirilmesi.....	167
5.2.3. “Belene Toplama Kampı ve Tanıklığı Nasıl Nesneleştirilmeli?” Sorusuna Tanık-Katılımcıların Önerileri.....	168
SONUÇ ve TARTIŞMA.....	169
KAYNAKÇA.....	200
EKLER.....	207
EK 1. Görüşme Soruları.....	208
EK 2. Belene Toplama Kampı (1985-86) Mağduru 20 Tanık-Katılımcı.....	211
EK 3. Çalışma Kapsamında Oluşturulan Belene Toplama Kampı'yla (1985-86) İlgili Sözlü Tarih Anlatılarının Açık Kimlikleriyle Birlikte Yayınlanmasına Dair 20 Tanık- Katılımcının İzinleri.....	222
EK 4. Tanık-Katılımcıların Belene Toplama Kampı, Bobov Dol Toplama Kampı ve Sürgüne Gönderildiklerine Dair 1989'dan Sonra Bulgaristan İç İşleri Bakanlığı'ndan Aldıkları Bazı Resmi Belgeler.....	224
EK 5. Belene Toplama Kampı (1985-86) Mağdurları Arasından 517 Mağdurla İlişkili “Adlar”ın Yayınlandığı Bulgaristan Resmi Gazetesi <i>Dirjaven Vestnik</i> 'in 1 Haziran 1990 Tarihli Sayısı.....	242
EK 6. Belene Toplama Kampı (1985-86) Mağdurlarından 129 Mağdurun Türk Adlarıyla Listesi.....	249
EK 7. Belene Toplama Kampı'nın Giriş-Çıkış Kapısında Yazılı Olan Maksim Gorki ve Java Dzerjinski'nin Sözleri.....	257
EK 8. Belene Toplama Kampı (1985-86) Dönemine Ait Tek Fotoğraf: Belene Toplama Kampı (1985-86) Tutukluları Çalışma Giysileriyle.....	259

EK 9. Belene Toplama Kampı'nda (1985-86) Tutukluların Boş Zamanlarında Yaptıkları Bazı Küçük Eşyalara Örnek: Hamamda Kadın ve Tahta Kutu.....	261
EK 10. Belene Toplama Kampı (1985-86) Mağdurlarından Bir Kısmı 2003'te Kestel-Bursa'da Bir Araya Geliyor.....	263
EK 11. Tanık-Katılımcı Şükrü Altay'ın (Şükrü Süleyman Mehmet) Katıldığı ve Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nde Türkler ve Belene Toplama Kampı Mağdurları Üzerinde İşlenen Suçları Anlattığı <i>Crimes of Communism</i> Konferansı (Prag).....	265
EK 12. <i>Türkiyecilik</i> : 1989'da Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nden Türkiye'ye Sınır-Dışı Edilen 350.000 Türk Mağdurdan Bazıları. Kapıkule Sınır Kapısı'nda Türkiye'nin Topraklarına Kapanıp Açılan Bulgaristan Türkleri.....	267
EK 13. Günümüzde Belene Toplama Kampı'nın Görüntüsü, Kamp Kurbanlarını Anma Törenleri ve Anıtlar.....	269
EK 14. Belene Toplama Kampı (1985-86) Mağdurlarından Ömer Osman Erendoruk'un Kampta Tutuklu Bulduğu Sırada Yazdığı ve Kamptan Serbest Bırakıldığında Gizlice Dışarı Çıkarabildiği Şiirlerden Biri "Fısıltı" ve Kültür-Kırımını Konu Edinen "Üçüncü Mezar" Şiiri.....	274
EK 15. Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nde 1984-89 Yılları Arasında Ulusal Türk Azınlığı Üzerinde İşlenen Kültür-Kırımının Yaklaşık 1.000.000, Belene Toplama Kampı ve Cezaevlerinin Yaklaşık 1.000 ve Büyük Sürgünün Yaklaşık 350.000 Türk Mağduruna Yönelik Olarak; Ocak 2006'da Avrupa Konseyi'ndeki Diyalog Esnasında Bulgaristan Heyeti Başkanı "Etnik Soykırım" İşlendiğini Kabul Etmiştir. Avrupa Konseyi İzleme Komitesi, Söz Konusu "Etnik Soykırım" İfadesini Konuyla İlgili Raporlarında 2006'dan Bu Yana Sunmaktadır (2009 Tarihli Rapor).....	277
ÖZGEÇMİŞ	279